

Ispanijos Lietuvių Bendruomenės projektas Prieš prekybą žmonėmis ir šiuolaikinę vergovę

Išvažiuoji dirbti į kitą šalį? **NEPALIK RAKTO**

TURINYS

1. PREKYBA ŽMONĖMIS, KAS TAI
2. ŽENKLAI
3. APSAUGA IR PERDAVIMAS KOMPETENTINGOMS INSTITUCIJOMS
4. PRIEIGA PARAMAI
5. KOVA SU NUSIKALSTAMAIS TINKLAIS
6. VISUOMENĖS INFORMAVIMAS
7. PAGALBOS KONTAKTAI
8. PREKYBOS ŽMONĖMIS ATVEJAI ISPANIJOS SPAUDOJE

1. PREKYBA ŽMONĖMIS, KAS TAI

PRIEMONĖS

Žmonių verbavimas, gabenimas, perkėlimas, priėmimas ar apgyvendinimas, įskaitant keitimąsi šiais žmonėmis ar jų kontroliavimą, grasinant jėga arba naudojant kitokią fizinę ar psichologinę prievartą, pagrobimą, sukčiavimą, apgaulę, piktnaudžiavimą valdžia ar aukos pažeidžiamumu, teikiant ar gaunant mokėjimus ar išmokas.

Pažeidžiamoji padėtis atsiranda tada, kai atitinkamas asmuo neturi tikros ar priimtinos alternatyvos, išskyrus paklusti prievartai.

Išnaudojimas apima priverstinį darbą ar paslaugas visose srityse, įskaitant:

- žemės ūkį, statybas;
- Namų ūkį, vyresnių žmonių priežiūrą;
- Elgetavimą;
- Išnaudojimą nusikalstamai veikai (pvz. narkotinių medžiagų gamyba/prekyba/transportavimas);
- Organų pašalinimą;
- Prostituciją ir kitas seksualinio išnaudojimo formas.

Taip pat, prekybai žmonėmis yra priskiriamas noras gauti kito asmens sutikimą, kad jis būtų išnaudotas. Jei asmuo „sutiko“ su numatytu išnaudojimu tai neturi reikšmės, jeigu tam, kad jis sutiktų, buvo naudojama bent viena iš aukščiau paminėtų PRIEMONIŲ. Remiantis Jungtinių Valstijų žmonių prekybos protokolu, Europos Sąjungos 2001 metų direktyvos 4st. bei Ispanijos baudžiamuoju kodeksu, bet kuris asmuo yra laikomas prekybos žmonėmis auka, jeigu jis buvo bauginamas, apgautas, jam buvo grasinama ar kitaip bandoma gauti jo asmeninį sutikimą, naudojantis šio asmens pažeidžiamumu. Visgi, teismo praktika rodo, kad jeigu gynybai pavyksta įrodyti, kad auka buvo pilnai informuota, t. y. kad žinojo visas aplinkybes, tokiu atveju teismas nusprendžia, kad nusikaltimo nėra arba žymiai sumažina bausmes.

APTIKIMAS

Šiose gairėse aptikimas suprantamas kaip procesas, kuris prasideda atpažįstant ženklus kurie rodo galimą prekybos žmonėmis atvejį.

Egzistuoja keletas priežasčių, kodėl aukai būna sunku savikritiškai įvertinti esamą situaciją ir ji savęs nelaiko auka:

- Net jei asmuo jaučiasi išnaudojamas, gali manyti, kad jam tiesiog nesiseka, pateko į verbuotojų ar blogų darbdavių rankas.
- Auka gali nežinoti, kad ją saugo įstatymai ir, kad galima prašyti teisinės, psichologinės bei finansinės pagalbos atitinkamose institucijose.

- Auka gali nežinoti į kokią instituciją kreiptis.
- Aukos gali nekalbėti vietine kalba, todėl jaučiasi negalinčios bendrauti su atitinkamomis valdžios institucijomis.
- Aukos gali nepasitikėti valstybės saugumo pajėgomis ar netgi jų bijoti.
- Aukos gali bijoti neigiamų padarinių, tokių kaip pinigų praradimas ar deportavimas.
- Aukos gali bijoti keršto nukreipto prieš juos ar jų šeimos narius bei galimo persekiojimo.

Kodėl svarbu aptikti ir identifikuoti prekybos žmonėmis aukas?

Aptikimas yra tik pirmas žingsnis siekiant suteikti trumpalaikę ir ilgalaikę aukų apsaugą. Nors ir Ispanijoje už prekybą žmonėmis taikoma baudžiamoji atsakomybė, t.y. įkalinimas nuo 5 iki 8 metų, kiekvienais metais tiek Ispanijoje, tiek visoje Europoje nustatoma vis daugiau prekybos žmonėmis atvejų.

2. ŽENKLAI

Žemiau pateikiami išnaudojimo darbe požymiai, padedantys įtarti, kad darbuotojas tapo prekybos žmonėmis auka.

- Darbuotojas privalo atlikti pavojingą darbą be tinkamų apsaugos priemonių.
- Darbuotojas nėra apmokytas ir neturi reikalingos patirties atlikti darbą laikantis darbo saugos principų.
- Darbo aplinka yra antisanitarinė, įskaitant prastą apšvietimą ir ventiliaciją, nėra šildymo ar prieigos prie sanitarinių įrenginių.
- Darbo vietoje nėra jokių įspėjamųjų ženklų apie darbo saugą ar sveikatą, trūksta įrangos.
- Darbuotojas gyvena darbo vietoje.
- Darbuotojas dirba darbdavio namų adresu.
- Darbovietėje yra per daug atstovaujama etninė grupė.
- Darbuotojas privalo vykdyti neteisėtą ar žeminančią veiklą.
- Darbuotojai atrodo išsekę, pavargę ir suglumę.
- Darbuotojas privalo dirbti ligos ar nėštumo atveju.
- Darbuotojas privalo būti visada yra darbingas (24 valandas per parą ir 7 dienas per savaitę).
- Darbdavys negali parodyti darbo sutarčių, draudimo duomenų ar „People“ įrašų.
- Darbuotojai neturi tikrų atstovų, kurie derėtųsi dėl jų darbo sąlygų.
- Darbuotojas turi dirbti viršvalandžius be papildomo atlyginimo.
- Atlyginimas priklauso nuo veiklos rezultatų ir yra susietas su gamybos tikslais.
- Norėdamas gauti minimalų darbo užmokestį, darbuotojas turi dirbti viršvalandžius.
- Darbo grafikas nėra tiksliai apibrėžtas arba jo apskritai nėra.
- Darbininkas dirba neįprastomis valandomis.
- Darbo sąlygos labai pažeidžia darbo įstatymus ir kolektyvines darbo sutartis.
- Jei darbuotojas vieną kartą atsisako dirbti viršvalandžius, jam niekada nebebus suteikta galimybė dirbti viršvalandžių (juodasis sąrašas).
- Darbuotojui neleidžiamos pertraukos, laisvos dienos ir laisvas laikas.

- Atsisakoma mokėti privalomas išmokas, kurias jis turi, pavyzdžiui, nesuteikiama galimybė išeiti apmokamų atostogų.

Tai nėra išsamus ir visas situacijas apimantis sąrašas. Tam, kad įtartumėme, kad darbuotojai yra išnaudojami, nebūtinai turi būti aptinkami visi paminėti požymiai.

3. APSAUGA IR PERDAVIMAS KOMPETENTINGOMS INSTITUCIJOMS

Prekybos žmonėmis aukos turi būti nustatytos kuo greičiau, kad joms būtų galima kuo greičiau suteikti fizinę, teisinę, psichologinę ir kitą pagalbą numatytą teisės aktuose. Svarbu suteikti reikiamą apsaugą ne tik aukoms, tačiau ir liudininkams. Aptikus potencialias aukas, reikia kreiptis į specializuotas įstaigas, tokias kaip nacionalinė policija, arba į bet kurią kompetentingą instituciją, atsakingą už asmens oficialų identifikavimą kaip prekybos žmonėmis auką.

APMĄSTYMO LAIKOTARPIS

Pagal Europos Tarybos konvenciją kompetentingos institucijos turi suteikti įtariamoms aukoms bent 30 dienų apmąstymo laikotarpį, per kurį jos yra apsaugotos nuo deportavimo (tiems, kurie neturi teisinio statuso likti tos šalies teritorijoje arba tiems, kurie gyvena teisėtai turėdami tik trumpalaikį leidimą gyventi), gali pradėti savo atsigavimo procesą, apsaugoti nuo keršto be kenksmingos įtakos. Per šį apmąstymo laikotarpį auka gali priimti pagrįstą ir apgalvotą sprendimą, bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis, dalyvauti esamose socialinės paramos programose.

Nelydimi nepilnamečiai, kurie galimai tapo prekybos žmonėmis auka, automatiškai turi teisę į nepilnamečių apsaugą.

PROCESAS

Asmuo, įtariantis, jog tapo prekybos žmonėmis auka, turi teisę kreiptis į tos šalies teismą. Remiantis Europos Tarybos konvencijos 12 ir 15 straipsniais, potencialios aukos turėtų gauti visą informaciją apie atitinkamus teismo ir administracinius procesus jiems suprantama kalba.

4. PRIEIGA PARAMAI

Teisinės nuostatos ir rekomendacijos

Oficialiuose Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36 / ES, ESBO ir ES dokumentuose yra išdėstyta kokia specializuota ir visapusiška pagalba gali būti teikiama aukoms prieš, per ir po baudžiamojo proceso. Šios direktyvos 12 str. sako, kad valstybė privalo suteikti nemokamą teisinę pagalbą bei nemokamą vertėją. Svarbu paminėti, kad šios direktyvos 17 str. nurodo, kad aukos turi teisę į kompensaciją ir kiekviena ES šalis, savo

Įstatymuose privalo numatyti šią teisę į valstybinę kompensaciją. Pavyzdžiui, remiantis 1995 metais priimtu įstatymu, nukentėjusysis gavęs prekybos žmonėmis aukos statusą, turi teisę į kompensaciją, jeigu pateikia prašymą valstybei raštu. Direktyvoje išdėstytos (99–103) rekomendacijos, sudarytos Europos Bendrijos prekybos žmonėmis ekspertų grupės, apima nuostatas dėl medicininės, psichologinės, socialinės, ekonominės, teisinės pagalbos bei informacijos teikimo, suteikia informaciją apie jų teises teismo ir administraciniuose procesuose, švietimą, įsidarbinimo galimybes. Tais atvejais kai auka neturi teisėtos gyvenamosios vietos valstybėje narėje, pagalba ir parama turi būti teikiama besąlygiškai bent jau apmąstymo laikotarpiu. Kita vertus, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas aukoms, kurios yra ES piliečiai, nes jie gali būti palikti be apsaugos sistemos paprasčiausiai palikdami tą vietą kurioje buvo aptikti. Visų šių priemonių tikslas yra apsaugoti įtariamus aukas ir patenkinti jų tiesioginius bei pagrindinius poreikius, taip pat pasirengti jų reintegracijai į visuomenę, atsižvelgiant į jų poreikius bei norus.

Galimos prekybos aukos neturėtų būti traktuojamos kaip nusikaltimo kaltininkės. Svarbu išvengti jas laikyti kaltomis padarius nusikaltimą arba sulaikyti, apkaltinti, atimti laisvę ar deportuoti už nusikaltimus, tiesiogiai susijusius su prekybos žmonėmis aukų statusu. Egzistuoja reali rizika, kad auka, besikreipianti į atsakingas institucijas lieka nusikaltėlio pozicijoje, kadangi dažnu atveju prekybos žmonėmis aukos pažeidžia nacionalinius imigracijos ir darbo įstatymus. Pagal Europos Tarybos konvencijos 26 straipsnį, kuriame nustatyta, kad „šalys, remdamosi pagrindiniais savo teisinės sistemos principais, suteikia galimybę nebausti aukų už dalyvavimą neteisėtoje veikloje jeigu buvo priverstos tai daryti“.

Įrodymai, apie aukoms taikyta prievartą tam, kad jos vykdytų neteisėtą veiklą, rodo, kad reikėtų persvarstyti kai kurių nusikaltėlių statusą, kurie iš tikrųjų gali būti prekybos žmonėmis aukos. Keletas įstatymų pažeidimų pavyzdžių, kuriuos įvykdo prekybos žmonėmis aukos:

- Sienų kirtimas su melagingais dokumentais (auka gali žinoti, kad jų kelionės dokumentai nėra teisėti);
- Sienos kirtimas be dokumentų (kadangi prekiautojai žmonėmis organizavo aukos gabenimą ir tranzitą be aukos sutikimo);
- Auka gyvena ir (arba) dirba šalyje neturėdami reikiamų leidimų;
- Auka dirba neteisėtoje veikloje (pvz., priverstinis elgetavimas, prostitucija, narkotikų auginimas, gabenimas ar pardavimas).

Suteikiant aukos statusą nukentėjusiajam, asmuo tapęs auka yra apsaugojamas nuo „baudžiamojo persekiojimo ar baudimo už nusikalstamą veiklą (...), kurią jie buvo priversti padaryti kaip tiesioginės prekybos žmonėmis objekto pasekmės“. Nors ir minėtos direktyvos 8 str. įpareigoja nebausti aukų už privertinai padarytus nusikaltimus, į kuriuos aukos buvo „įvilios“, dažnu atveju nukentėjusysis klaidingai traktuojamas kaip nusikaltėlis ir jį identifikuoti kaip auką yra daug sunkiau.

Kalbant apie nepilnamečius, ES direktyvos 2011/36 8 straipsnyje nustatyta, kad „pirmiausia turi būti atsižvelgiama į nepilnamečio interesus“, pripažįstant tai, kad „nepilnamečiai yra

labiau pažeidžiami nei suaugusieji, todėl jiems kyla didesnė rizika tapti prekybos žmonėmis aukomis“.

5. KOVA SU NUSIKALSTAMAIŠ TINKLAIS

Nusikalstamų tinklų nustatymo etapas yra labai svarbus norint kovoti tiek su jais, tiek su atskirais prekybos žmonėmis atvejais bei parengiant tyrimą. Tie patys elementai, kurie naudojami įrodant, kad įtariama auka buvo priversta elgtis prieš įstatymus savo darbe prievartos ir grasinimų būdu, gali būti naudojami atskleidžiant prekiautojų žmonėmis vaidmenį ir įrodant jų kaltę.

Galimos aukos nustatymas gali paskatinti aptikti ir kitų aukų buvimo vietą, suteikti informacijos apie žmones, kurie yra tapę prekybos žmonėmis auka. Aukų nustatymas skatina tikslingesnių ilgalaikės prevencijos programų kūrimą, pavyzdžiui, programos nukreiptos į nusikalstamus įdarbinimo mechanizmus. Kiekvienu atveju žinios apie prekybos žmonėmis ciklą yra naudingos visiems.

6. VISUOMENĖS INFORMAVIMAS

Šiame skyriuje nagrinėjama visuomenės informavimo apie prekybą žmonėmis svarba. Plačiau visuomenei gali tekti pagrindinis vaidmuo nustatant galimos prekybos žmonėmis atvejus savo aplinkoje. Šio tipo išankstinė patikra atveria kelią į atranką. Visose dalyvaujančiose šalyse visuomenės ir nespécializuotų subjektų informuotumas apie prekybą žmonėmis buvo pripažintas gera praktika. Padidėjęs plačiosios visuomenės informuotumas apie prekybos žmonėmis problemą gali sustiprinti aukų aptikimą. Pavyzdžiui, daugelis nekvalifikuotų specialistų, dažnu atveju susijusių su transporto ar apgyvendinimo paslaugomis, kurias prekiautojai žmonėmis gali naudoti savo aukoms gabenti ir apgyvendinti, gali susisiekti su aukomis darbe. Svarbu paminėti, kad prekybos žmonėmis aukos gali būti išnaudojamos teikiant paslaugas ar gaminant prekes, kuriomis naudojasi plačioji visuomenė. Kai kurios aukos yra uždarytos ir paslėptos atokiose vietose, iš kurių jie negali pabėgti ir prie kurių visuomenė negali prieiti. Nepaisant to, dauguma aukų, jomis manipuliuojant, turi tam tikrą neigiamą poveikį išoriniam pasauliui. Dėl šios priežasties, labai svarbu šviesti gyventojus apie prekybos žmonėmis problemą ir pateikti reikiamą informaciją apie įspėjamuosius ženklus, kurie padėtų identifikuoti potencialią auką.

Dažni prekybos žmonėmis aukų, su kuriomis gali susidurti bet kuris pilietis, pavyzdžiai:

- Viešbučio ar restorano personalas, kuriame asmuo gyvena ar valgo;
- Darbuotojas, dirbantis šeimoje, kur asmuo yra pakviestas, arba kaimynų šeimai;
- Darbuotojas, kuris yra komandos, vykdančios reformą bute ar piliečio kabinete, dalis;
- Nepilnametė, kuri prašosi gatvėje;
- Prostitutė reklamuojama viešoje svetainėje arba yra žinoma viešnameje;
- Asmuo, dirbantis laukuose, renkantis vynuoges, braškes ar daržoves kaimyniniame ūkyje.

Informuoti vartotojai turėtų ne tik išmokti aptikti galimos prekybos žmonėmis požymius, bet ir žinoti, kam skambinti, kad praneštų apie įtartiną situaciją.

Daugybė specialistų iš įvairių sektorių, tiesiogiai nesusijusių su prekybos žmonėmis aukų aptikimu, gali bendrauti ir su prekiautojais žmonėmis, ir su aukomis nežinodami kas vyksta jų patalpose ir tokiu būdu palengvinti patį prekybos žmonėmis procesą. Specialistų pavyzdžiai, kurie gali susidurti su prekybos žmonėmis aukomis savo darbo aplinkoje:

- Sveikatos apsaugos personalas, ypač teikiantis specializuotas paslaugas susijusias su ginekologija, pediatrija ar pirmąja pagalba (smurto atvejai);
- Viešbučio darbuotojai nuomojantys kambarius prostitucijai vykdyti ar aukų apgyvendinimui;
- Transporto specialistai, autobusų vairuotojai, bilietų kasų darbuotojai, taksi vairuotojai, gabenant ar pervežant aukas;
- Būsto sektoriaus profesionalai, nuomojantys kambarius, butus ir namus, kuriuos išnaudotojai naudoja prostitucijai, aukų apgyvendinimui ar neteisėtai veiklai;
- Viešojo administravimo valstybės tarnautojai, išduodantys leidimus gyventi ar dirbti užsieniečiams, kurie gali būti prekybos žmonėmis aukos;
- Priešgaisrinės apsaugos ir darbo inspekcijos darbuotojai, galintys nustatyti gaisro pavojaus ir (ar) gyvenamųjų vietų taisyklių pažeidimus butuose, kuriuos išnaudotojai naudoja prekybos žmonėmis aukoms apgyvendinti.

Kita grupė, galinti padėti nustatyti prekybos žmonėmis požymius, yra asmenys iš pažeidžiamų grupių, iš kurių aukos dažnai ir yra kilusios. Verbuotojai ilgą laiką gali būti aktyvūs šiose bendruomenėse ir netgi sukurti darbo sėkmės iliuziją. Gyventojų informavimas apie prekybos žmonėmis riziką yra galimybė ne tik užkirsti kelią naujiems atvejams, bet ir lengviau aptikti apgavikus ir verbuotojus siūlančius apgaulingus darbo pasiūlymus. Sąmoningumo kampanijos šiose bendruomenėse turėtų būti aiškios ir paprastos, pažeidžiamų grupių nariai turėtų žinoti kaip elgtis įtarus, jog susidūrė su prekeiviais žmonėmis ir kokias gudrybes šie asmenys naudoja norėdami užverbuoti piliečius.

Kita kategorija žmonių, kurie gali aptikti prekybos požymius, yra kiti darbuotojai, dirbantys toje įmonėje, kurioje yra vykdoma prekyba žmonėmis. Pavyzdžiui skolų vergijos atveju, aukos atlieka tą patį darbą tomis pačiomis sąlygomis kaip ir laisvi darbuotojai, tačiau jiems yra grasinama, kad jie negalėtų palikti darbo vietos ir grąžintų realią ar fiktyvią skolą. Kai kurios švietėjiškos kampanijos, susijusios su konkrečiais prekybos žmonėmis ir priverstinio darbo požymiais, gali būti veiksmingos didelės rizikos sektoriuose ir srityse. Profesinės sąjungos ir darbuotojų organizacijos gali atlikti lemiamą vaidmenį įtraukiant visus susijusius darbuotojus.

Svarbu paminėti, kad švietėjiškos kampanijos turėtų pasiekti didžiąją visuomenės dalį ir tokiu būdu paskatintų piliečius kreiptis į specializuotas agentūras. Norint padidinti kampanijų efektyvumą, kaip rodo šešiose dalyvaujančiose šalyse surinkta geroji patirtis, rekomenduojama įgyvendinti specialias visuomenės informavimo kampanijas, kuriose būtų naudojamas tiek specifinis žodynas, tiek konkrečių situacijų pavyzdžiai.

7. PAGALBOS KONTAKTAI

- Galiu prašyti paramos iš šių organizacijų: Pagalba kovoje su prekyba žmonėmis visa parą +370 616 91119
- Policija Ispanijoje 112
- Lietuvos Respublikos Konsulatas +34963816291
- Lietuvos Respublikos Ambasada +34917022116
- Užsienio Reikalų Ministerijos konsulinė pagalba 24h +37052362444
- Ispanijos Lietuvių Bendruomenė +34 627 88 21 89 labas@lituanos.es

8. PREKYBOS ŽMONĖMIS ATVEJAI ISPANIJOS SPAUDOJE

2020 metais išlaisvintos iš vergijos 8 lietuvės *El Perello* miestelyje (Valencija). Jų amžius svyravo nuo 29 iki 44 metų. Moterys dirbo vaisių laukuose, darbo metu patirdavo nuolatinius bauginimus ir fizinį ir psichologinį smurtą. Iš aukų buvo atimtos kreditinės kortelės, užblokuotos sąskaitos. Sulaikyti prekiautojus žmonėmis ir išvaduoti šias moteris padėjo ir Lietuvos Policija. Teismo procesas dar neįvyko. Šaltinis: *La Vanguardia*. [Liberadas ocho lituanas que recogían fruta en Valencia en régimen semi esclavo \(lavanguardia.com\)](https://www.lavanguardia.com)

2019 metais Malagoje buvo išlaisvintos priverstinai prostitucija užsiimančios 25 Lietuvos Respublikos pilietės. Policijos operacija vardu "Sabas" buvo sulaikyta 15 nusikaltimą vykdžiusių asmenų, kurie taip pat buvo Lietuvos Respublikos piliečiai. Atskleista, kad nusikaltėliai gabendavo moteris iš Lietuvos į Ispaniją su tikslu, kad šios moterys užsiimtų prostitucija. Atrasti aukas padėjo Lietuvos Policija. Šaltinis: *EuropaPress*. <https://www.europapress.es/andalucia/malaga-00356/noticia-detenidos-velez-malaga-arenas-malaga-lideres-red-trata-explotacion-sexual-mujeres-lituania-20191212120240.html>

2018 metai Valencijos regiono miestelyje *Sueca* Lietuvos Respublikos policijos operacijos "Sanura" metu išlaisvintos 12 lietuvių. Aukos buvo gabentos iš Lietuvos į Ispaniją ir įdarbinamos apelsinų laukuose. Aukos gaudavo 39€ algą per mėnesį. Šie nukentėjęsij patirdavo tiek fizinį, tiek psichologinį smurtą, jiems buvo grasinama. Išgelbėjimo operacijos metu, taip pat sulaikyti 6 galimai nusikalstamą veiką vykdančias Lietuvos Respublikos piliečiai. Teismas dar neįvyko. Šaltinis: *El Mundo*. [Desmantelada una red lituana dedicada al tráfico de seres humanos para su explotación laboral | Comunidad Valenciana \(elmundo.es\)](https://www.elmundo.es)

Išvažiuoji dirbti į kitą šalį? **NEPALIK RAKTO**

SKENUOK QR KODĄ

Nemokama mobilioji programėlė “Raktas”:
kaip atpažinti ir apsisaugoti nuo išnaudojimo
darbe ir kitų prekybos žmonėmis formų.
Pagalba Europoje vienu paspaudimu.
Reikalingi kontaktai

Aplicación gratuita en lituano: cómo reconocer y
protegerse contra la explotación en el trabajo y la
trata de seres humanos en Europa.

Contactos de ayuda.

DESCARGAR CON ELCÓDIGO QR

